

III

UNIREA MOLDOVEI CU MUNTENIA

I. IDEEA UNIREI.

Se pretinde de unii scriitori români că ideea unirei poporului lor în un singur stat ar fi aproape tot atât de veche ca și încheierea vieții lor politice. Ei nu lipsesc a invoca în sprijinul acestei păreri numele cele mari ale istoriei noastre : Mircea, Stefan și Mihaiu. In asemenea susțineri se poate constata numai o tendință foarte lăudabilă, de a se da ideilor mîntuitoare ale poporului nostru o adîncă rădăcină istorică, dar care de altfel nu are nimica a face cu adevărul¹. Despre Mircea știm atîta că el a prins pe Iuga al II-le domnul Moldovei și au ajutat fratelui acestuia, Alexandru cel Bun, a lua corona ei. De la sprijinirea însă a unei rude, pentru a ajunge la tronul unei țări vecine, până la ideea unirei cu acea țară este încă foarte departe. Stefan cel Mare știm că a scos pe Radu cel Frumos din Muntenia ; ceea ce do-

¹. Bogat în fantazie în această privire este cu deosebire B, *Boerescu*, *La Roumanie après le traité de Paris*, p. 96.

vedește înviderat că ideea unirei, era peste putință nici de conceput pe atunci, este tocmai împrejurarea că el, în loc de a pune Muntenia sub coroana lui, o dă unui partizan al său de acolo, Laiot Basarab. Și nu doar că i-ar fi lipsit dorința de a o încorpora, dovadă că atunci cînd a putut, a rupt din ea ținutul Putnei pe care-l încorporă Moldovei; dar el se temea a arăta o asemenea tendință spre a nu trezi o împotrivire în contra lui a întregii țări, care nu vroia să fie încorporată în Moldova, de oare-ce atare încorporare ar fi privit'o nu ca unire, ci ca o cucerire. Mihaiu Viteazul de și de fapt realizează întrolocarea celor trei țări romîne: Muntenia, Ardealul și Moldova sub stăpînirea lui, nu întreprinsese atare izbîzni cu scopul de a uni poporul romîn în un singur corp, ci împins numai de nevoia de a scăpa de dușmanii săi, ce se încuibase în Ardeal întăiu, în Moldova apoi. El vroia să cucerească chiar și Polonia pentru a stîrpi izvorul de unde se alimenta necontentita reîmprospătare a dușmăniilor pornite asupra lui. Ceea mai vie dovadă că Mihaiu Viteazul nu au tins prin cuceririle lui la unirea poporului romîn, este împrejurarea că el nu se bazază pe elementul românesc, nici în Muntenia nici în Transilvania, spre a-și întemeia puterea, ci în cea d'întăiu pe mercenari străini, jărtfînd pe țărani nevoiei sale de bani, în a doua pe Unguri, răspingînd pe Romîni. Totuși Mihaiu Viteazul de și n'a fost îmboldit de ideea unirei în răsboinicile sale întreprinderi, are un merit foarte mare pentru atare idee, acela de a fi pus cadrul ei exterior, și de a fi arătat nouă urmașilor pînza ce trebuie umplută cu mărețul tablou². Și apoi e curios de a deduce ideea unirei din răsboaie între țările surori. Intre unire, rezultatul unei îmboldiri

2. Comp. vol III, p. 398.
VOL. VI.

lăuntrice și voluntare, și cucerire, acel al siluirei exterioare, este deosebirea cât ceriul de pământ. De altfel nu înțelegem pentru ce nu s'ar atribui aceeași idee și lui Ioan Vodă cel Cumplit, care pusese pentru un moment mâna pe Muntenia în lupta lui cu Petru Schiopul, ba chiar unui principe străin, lui Iacob Eraclide despotul, care căutase a aduce și el coroana Munteniei pe capul său alături cu aceea a Moldovei și încă nu prin cucerire și prin o răscoală a boierilor munteni, deci prin o mișcare internă, care putea să înfățișeze mai pe deplin o tendință către unire³. Toate aceste însă sunt numai aparente; o mișcare către unirea politică nu se putea face în un timp în care Românii erau cu totul lipsiți de unire intelectuală.

Cel întâiu pas în această direcție fu făcut cu introducerea limbei române în biserică, începînd mijlocul său firesc de rostire a servi și de organ pentru cugetarea sa mai cultă, reflexivă. Inflorirea literară ce fu o urmare neapărată a acestui fericit eveniment, aduse chiar în conștiința poporului român cele d'întăi idei relative la originea, la neamul și la unitatea lui etnică, și Miron Costin, marele cronicar al Moldovei, proclamă pentru prima oară însemnatul adevăr că «Moldovenii, Muntenii și Ardelenii toți de un neam sunt, românesc» că alcătuiesc deci una și aceeași unitate națională⁴. Pe lângă ideea unirei și odată cu ea apăruse celelalte două mari idei pe care se razimă întreaga dezvoltare a poporului român: originea lui romană, pîrghia cea mai puternică a civilizării sale și aceea a stăruinței sale în Dacia traiană, sprijinul cel mai puternic al Romînilor de peste munți, în lupta lor cu Ungurii. De îndată ce

3. Vol. III, p. 72 și 111.

4. Vol. IV, p. 591; comp. Vol. III, p. 400.

atari idei luaseră naștere în mintea poporului român, se zămislise în el și odrasla unității politice, care aștepta numai momentul favorabil pentru a se desvolta și ea ca un arbore trainic.

De și curentul născut în țările dunărene trebui să scadă în puterile lui prin împlîntarea grecismului în mintea românească, totuși indirect, prin reacțiunea culturii naționale contra celei străine, ascuțindu-se dorința după o viață liberă și demnă, se întări această direcțiune; și prin lățirea în ascuns a fondului comun de cugetare românească, se consolidă baza pe care se hultuise ideea unirei.

Un nou avînt trebuia să dobîndească atare idee prin a doua înflorire a gîndirii romînești la cugetătorii Ardealului. Ei reluară la cercetat, și în chip mai temeinic de cît scriitorii moldoveni și munteni ai veacului al XVI-le, cele trei idei mari generatoare ale avîntului cultural al poporului român, le răspîndiră mai întins și le făcură să pătrundă mai adînc în conștiința lui; de atunci ele deveniră la toți Romîni culți un crez național, și treziră în fundul sufletului lor un vis măreț, o țintă a vieții, întrolocarea tuturor Romînilor și într'o unitate politică, după cum erau uniți prin gîndiri și simțiri comune.

Pe lîngă această țintă a căreia realizare trebuia să fie îndepartată, tocmai din pricina mărimii ei, ideea unirei îmbracă însă și o formă mai răstrînsă, mărginită de o cam dată la cele două țări mai libere romîne: Moldova și Muntenia. Aici se adăugea pe lîngă unitatea neamului, și comunitatea de gîndiri născute din o soartă comună, repercutate tot deauna de ecoul celei-lalte țări, un paralelismu în desvoltare, așa de deplin în cît încetează de a mai fi datorit jocului întîmplării, și devine productul acelorași puteri, care împingeau din lăuntru în afară fenomenele istoriei.

Inceputul soartei comune a vlăstarilor romîne din Moldova și Muntenia, cade la însuș descălecarea, care împinsese pe o parte din poporul romîn, a eși din țară ce baștină a naționalității lui, cetatea carpatină și a se revărsa cătră văile roditoare a le Nistrului și Dunărei. Pornite ca niște rîuri dătătoare de viață pentru cîmpiile ce veniră să rodească, ambele ramuri a le poporului romîn trebuiau să deie naștere, în ambele țări născute din a lor răspîndire, unei istorii în mare parte asemănătoare: aceleași zile de fericire și răstriște: aceleași înrîuriri exterioare care hotărîră în mare parte mersul dezvoltării lor. Mircea și Stefan, Ioan cel Cumplit și Mihaiu Viteazul, Mateiu Basarab și Vasile Lupu, Brancovanu și Cantemir, Gh. Lazăr și Gh. Asaki, și apoi mai încoace răstrîngerca tot mai mult a firelor comune, până ce se contopesc ambele țări în un corp unitar. Toate aceste împrejurări își găsesc explicarea în faptul că era istoria aceluiași popor, așăzat în așelaș mediu geografic, și împărțit numai din întîmplare în două state deosebite. Întîmplătoare nu este asemănarea ci desbinarea lor; de aceea și trebuiau să sfîrșască ele prin unire, menirea lor din vechi, de atunci de cînd pornise ambele pîrăe din creștetul Carpaților, pentru a da în valea roditoare naștere unui riu mare, plin și unic. Forma de astăzi a statului romîn liber a fost determinată de descălecare, precum unirea mai îndepărtată a întregului neam va avea de pricină comunitatea lui de rasă și de origine. Unirea Moldovei și a Munteniei are în ultima analiză o cauză geografică, precum aceea mai îndepărtată a întregului neam va fi datorită identității lui etnografice, căci natura a hotărît tot deauna formele create de mintea omenească⁵.

5. Comp. un studiu al meu: *Intemeierea țărilor romîne în Revista pentru istorie, arheologie și filologie* a d lui *Gr. Tocilescu.*, V, p. 309.

Cu cât se înaintau vremurile, cu cât se strica mai rău soarta poporului român, cu cât se ascuțiau suferințele lui prin afundarea tot mai adâncă în noianul încălcărilor; cu atîta apărea mai în față identitatea intereselor lui; cu atîta el se convingea mai tare că protestările trebuiau să fie aceleași, spre a avea mai puternic efect; cu atîta el învăța a prețui unirea puterilor sale, spre a eși din prăpastia în care era cufundat. După sforțările comune spre a scăpa din apăsarea turcească, acele încercate spre a răspinge de pe capul său copleșirea grecească; și cînd veni cîștigul mîntuirii cu revoluție din 1821, ea porni în contra Grecilor în ambele țări deodată, căci ambele aveau interesul identic de a nu cădea în peire pentru o cauză ce le era străină. Cînd fură să se reintroducă domniile pămînteni, din ambele țări plecară deputații și tînguiiri la Constantinopol și cînd cererea le va fi încuviințată ambele se bucurară de izbînda lor. De atunci încoace istoria amînduror provincii romîne reproduce acelaș mers atît politic cît și cultural, și o doosebire nu se mai poate întîlni de cît în nuanțele faptelor sau în personalitatea oamenilor ce le îndeplinesc.

Este în natura omului ca faptele să se cristalizeze în idei, și un fapt care era oare cum în aer, care încunajura pe toată lumea cu puterea evidenței, trebuia de la o vreme să și găsească un răsunset intelectual. Nevoia cea firească și naturală a unirei trebuia să și afle și rostirea ei teoretică. În care minte se aprinse pentru prima oară această scînteie, nu se mai poate lămuri astăzi, ca toate întrebările asupra începuturilor. Pe la 1830 unirea își găsea un resunet poetic în strofele lui Iancu Văcărescu adresate Milcovului, în care ocărăște pe acel pîrău pentru despărțirea fraților.

O corespondență din București din 1834 spune

că ideea unirei preocupa pe atunci toate spiritele ; dar Rușii fiind stăpîinii principatelor, niminea nu îndrăznea să o propună, cînd de odată și pe neașteptate însuș Rușii o chiamă la lumină.

«Ideea unei întruniri a celor două principate în un mare ducat al Daciei, ne spune acea corespondență a unui Moldovan aflător în București, nu numai că nu a rămas necunoscută Rușilor, dar a primit chiar nu de mult oare care încurajare din partea lor. O instrucție comunicată de dl. Minziaki comitetului reformelor și care trata despre dispozițiile, și principiile generale de stabilit în regulament, arăta cu putere foloasele și urmările priincioase care ar rezulta pentru ambele principate de la grija ce ele ar lua a răstrînge din ce în ce mai mult legăturile care le unesc, așa ca să nu facă, pe cît ar putea decît o singură națiune. Unul din comisari, dl. Catargiu (visternicul Iordache Catargiu comisar moldovan) lua act de atare recomandare pentru a propune unirea ambelor provincii sub o singură ocîrmuire. Atare propunere adoptată de întreg comitetul, și agreată de generalul Kissileff și de dl. Minziaki fu trimisă la Petersburg. Ea reveni de acolo cu invitare de a-i da urmăre, și comisiunea să se ocupe cu a ei redactare, cînd dl. Catargiu ceru ca, pentru a înlătura ori ce gelozie, să se adaugă clauzula că principele ce ar fi să se institue, pentru a ocîrmui noul stat, să nu aparțină uneia din cele trei mari puteri încunjurătoare. Dl. Catargiu atribui acestei propuneri părăsirea în care fu de atunci lăsat proiectul unirei. De acolo înainte nu se mai vorbi de el, sau că Rusia să fi văzut, în modul cum a fost primit, un scop protivnic, sau că clauzele ce vroia a se adăuga dădeau de greș oare care speranță de ambiție personală. Creațiunea unui mare ducat al Daciei, urmează corespondența mai departe, mi-a părut a fi aici (în

București) rostirea dorinței celei mai obștești al acestei țări. M'am pus în Iași în legătură cu tot a se putea întilni ca oameni ce luau o parte la trebi și cu toții, fără nici o provocare din parte-mi, îmi rostiau aceeași dorință. La ideia unirei celor două provincii se adauge aceia de a remite ocîrmuirea unui principe străin. Și aceasta este o dorință generală, chiar la acei ce ar avea un interes ca să fie atleliu. Beizadea Ghica îmi spunea: tatăl meu a fost gospodar, moșul meu se află acuma; cu toate aceste nu sunt jărtfe pe care nu le aș face, pentru a procura țării mele cele două singure baze de existență care să-i poată învoi speranța unei statornicii oare care: intrunirea celor două principate și rîdicarea unui principe străin. Marele vornic Filipescu îmi spunea că ar primi cu lacrimi de recunostință ori ce principe străin, fie cine a fi: în sfîrșit dorința de a vîdea sau Dacia, sau chiar principatele în starea lor de astăzi, subtrase de la proteguirea exclusivă și împerioasă a unei singure curți și pusă sub acea a marilor puteri europene, această dorință de lung timp manifestată, mi-a fost de asemenea de mai multe ori repetată atît la Iași cît și la București, și realizarea ei este considerată că trebuind să îndeplinească opera de regenerare a acestor țări»⁶. Tot pe atunci ideea unirei țărilor dunărene găsia un răsunset și în o pană străină care scriea o broșură asupra acestei chestiuni, căutînd să dovedească de ce importanță

6. Această prea interesantă corespondență, datată din București, 17 Mart 1834, a fost reproducă de *Moniteur universel*, Paris, 18 Septembre 1859, care pune în introducere: nous croyons qu'on ne lira pas sans intérêt l'extrait suivant d'une correspondance écrite il y a plus de 22 ans sur cette importante combinaison, qui dès lors préoccupait vivement les populations'. Doc. ren. Rom. III. p. 826. C. Brătîoiu în un articol publicat în *Romînul* din 1867 p. 19 amintește despre această corespondență arătînd cum încă de pe atunci boierii doriau unirea sub un principe străin. Corespondența este dată ca trimisă de către un Francez: *Bois le Comte*.

este Moldo-Valachia în afacerile Orientului și rezumînd cercetările făcute prin următoarele cuvinte: «În scurt Turcia, dacă ar gîndi cu maturitate, ar găsi că poate să se lipsască de neînsemnatul tribut pe care i-l oferă aceste țări, pentru a vîdea siguranța în a ei împărăție. Austria va eși din apatia ei pentru integritatea teritoriului ei, iar Anglia și Franța pentru interesul civilizației și a comerțului lor vor executa proiectul unui regat moldo-valac care s'ar împăca cu a lor interese, cu onoarea și demnitatea lor și a păcii Orientului»⁷.

Correspondența reprodușă aici ne arată că de îndată ce ideea unirei întrasă pe calea reflexivă, ea se limpezise și dăduse naștere le corolare neapărate pentru a deveni într'adevăr pîrghie a progresului. Întăi adaosul cătră ea a principelui străin din o dinastie europeană. Și să nu ne mirăm că Romîni, abia mîntuiți de domnitori străini, iar sub de aceștia vroiau să și plece capul. Era o deosebire uriașă între principele străin așa cum el era cerut acuma, membru al unei case domnitoare europene care putea să dea coroanei românești vază și sprijin la vreme de nevoie, și a tirdisitorii greci, slugi ascultătoare ai tiraniei turcești. Apoi Romîni știau prea bine că o stabilitate era peste putință cu domnii naționali, întru cît ne mai existînd o stîrpe domnitoare, toți boerii puteau să aspire la domnie, și atare năzuință trebuia să arunce vecinic țările lor în frămîntările și frigurile schimbărilor de domnie. In contra unei atare stări periculoase nu rămînea însă altă scapare decît dinastia de origină străină. Dar atare cerere a principelui străin era încunjurată ea însuș cu garanții, pentru a nu face din statul romîn un vasal al puterilor imediat intere-

7. Poids de la Moldo-Valachie dans la Question d'Orient par M. de O*** ancien agent diplomatique dans le Levant, Paris, 1838.

sate și de aice clauzula că el să nu poată aparține caselor celor trei monarhii marginase ale țărilor române. Atare clauzulă răci îndată pe Ruși despre ideea unirei Românilor, de oare ce ei dacă vroise contopirea lui, o făcuse numai în scopul de a-i supune unui principe din neamul rusesc.

A doua cerință care trebuia prin îndeplinirea ei să vină a încununa opera unirei, era scoaterea statului român de sub protectoratul rusesc, care se arătase atât de îngreuitor și de absorbant, și punerea acestui stat sub scutul tuturor puterilor europene. Observăm că de și se agitau atare chestiuni de interes național printre boerimea timpului nu se vede nici o rostire în privirea schimbării și a constituției lăuntrice, a desființării privilegiilor și a introducerii ideii dreptății în un organism social, care era tocmai tăgăduirea ei cea mai fățișă. Atare idee era să fie adaosă de generația următoare, cea din 1848, la opera de regenerare a poporului român, și apoi toate aceste cerinți fiind consfințite prin noua organizare dată de congresul de Paris țărilor române, și întroduseră în ele o viață nouă, bazată pe elementele adevăratului progres: naționalismu și egalitate.

Să ne întoarcem însă la ideea unirei.

De și Rușii părăsise cum am văzut ideea unirei deplină a țărilor române, așa cum fusese propusă de Iordache Catargiu, ei introduc în regulamentul organic ideea lor primordială a răstrîngerei vieții comune a poporului din ambele principate, și legiuirea rusască după ce pune ca principiu în art. 425 că: «originea, religia, obiceiurile și asămănarea limbei locuitorilor ambelor principate conțin elementele unei uniri intime, care a fost întârziată și împiedecată prin împrejurări întâmplătoare și de a doua mână, că foloasele și urmările bine-făcătoare ce ar izvorî din întrunirea acestor două popoare nu ar putea fi puse

la îndoială; că elementele contopirei poporului moldo-valac sunt chiar puse în acest regulament prin asemănarea administrației ambelor țări» — după ce, zicem, regulamentul pusese acest principiu, în art. 426 el întemeiază pe dînsul nevoia instituirii unei «comisiuni mixte din partea guvernului ambelor principate, cu menirea a' preface într'un singur trup legile moldo-valace, identitatea legislației fiind unul din mijloacele cele mai potrivite, pentru a aduce la împlinire această unire morală».

Ambele ramificări ale ideei unirei neamului românesc deveniră de acolo înainte niște puternici ridicători ai vieții sale morale. Substratul lor, comunitatea de simțiri, cugetări și interese se lăți tot mai mult, prin desvoltarea unei producții literare și naționale, care făcea să tresară în întregul corp struna atinsă în o parte a lui. Foile periodice întemeiete în principate întâi în 1829, apoi în Ardeal în 1839, deviniră organele de transmitere grabnică și întinsă a tuturor gândirilor încolțite în ori-ce ungher al țărilor romîne. Creațiunile poeților, discursurile patriotice, studiile istorice, într'un cuvînt întregul val de gândiri referitoare la trezirea și slăvirea națiunii, născute ele ori unde, erau de îndată reproduse de gazetele surori, așa că toți Romîinii din toate părțile se bucurau și-și încălziau sufletul la razele binefăcătoare ale soarelui național. Romîinii începură a simți că pe lîngă viața colțului lor de pămînt mai era și viața întregului.

Pe lîngă această lățire a culturai naționale care apropia pe toți Romîinii unii de alții, fapte speciale răstrîngeau tot mai mult pe acele două ramuri ale lor care trebuiau să se uniască mai întăiu într'un singur mănunchiu. Așa la căderea lui Alexandru Ghica din tronul Munteniei, în 1842, mai mulți boeri munteni trimit pe Ioan Ghica la domnul Moldovei

spre a-i oferi și coroana Munteniei, gîndindu-se astfel a realiza unirea cea mult dorită. Nu era încă timpul de a se realiza asemenea idei și mai trebuiau încă pregătite mințile pentru ca unirea să devină o pornire a popoarelor și nu făptuirea cîtor-va individualități. Domnitorul Munteniei Gheorghe Bibescu face un mare pas spre contopirea intereselor ambelor țări surori, suprimînd în 1843 vămile dintre ele. Această măsură atît de favorabilă pentru ambele trunchiuri ale Romînilor din Muntenia și Moldova îi făcu să resimtă în interesele lor chiar efectul fericit al înlăturării unei supărătoare împiedecări. În urma unei asemenea măsuri se putu ceti în condițiile vinzării vămilor ambelor principate din 1853 următoarele cuvinte mult înșămănătoare: «Ori unde într'aceste puncturi se pomeneste de graniță, margini sau hotar se înțelege sub această numire linia încunjurătoare amînduror principatelor»⁸. Astfeliu începură Romîni a se deprinde ca *hotarele unei patrii comune*, care trecu în curînd de la daraverile comerciale la întreaga viață și toate a le ei manifestări. Conform cu atare împrejurări întîlnim în Foia pentru minte din 1843 atribuindu-se de un anonim pricina înapoiei Romînilor în faptul că «nici odată Moldova și cu Muntenia nu au alcătuit o unire între ele, ei au fost vecinici dușmane și sfișiete chiar în lăuntru lor prin împărechierile boierilor. Numele Milcovului, riu cobitor de nenorociri, în loc de a spăla odată păcatele politice ale națiunei moldo-romîne, astăzi leneș, despărțește nu numai trupul în privința geografică ci și politic în toate privințele». Articolul este însă împiedecat de cenzura austriacă a urma mai departe⁹.

8. Buletinul oficial al Munteniei p. 1853, Mai 21 p. 128.

9. Foiaia pentru minte, inima și literatură, 1843, p. 124.

Revoluția din 1848, care aduse în mare fierbere întregul val de gândiri ce se adunase prin lucrarea veacurilor în sufletul poporului român, trebuia să dea o îmboldire mult mai vie și ideei unirei și anume în ambele ei forme, atât mai răstrînsă a Moldovei cu Muntenia, cît și mai întinsă, a întregului neam românesc. Așa pe cînd Mihailu Cogălnicianu cerea în vestita sa scriere: Dorințele partizei naționale din Moldova, ca încunare a tuturor, unirea țărilor surori, Pruncul român a lui Constantin Roseti în apelul său către «frații noștri din Moldova» spunea că: «Munteanul și Moldoveanul sunt frați, o singură nație. Voi fraților ați făcut începutul, dar din nenorocire n'ați putut izbuti. Nu e vina voastră: vouă vă rămîne gloria de a fi început, nouă cea de a fi săvîrșit»¹⁰. Și ideea unirei tuturor Romînilor își găsi un răsunset în revoluția din 1848, cea mișcare care răscoli toate ideile fundamentale ale poporului român, toate dorințele lui după libertate și neatîrnare exterioară, dreptate și egalitate lăuntrică și viață comună a întregului neam românesc. Formularea ei cea mai lămurită se găsește în o scrisoare a lui Neculai Bălcescu în care el expune planul întregii mișcări pe care regenerarea romîna trebuia s'o îndeplinească spre a-și ajunge ținta desăvîșit, în care după ce analizează țalul revoluției din 1821 și acel al mișcării din 1848, adaugă că ar mai rămînea de făcut două revoluții pentru a ajunge capătul dorințelor poporului român, una de unitate și alta de neatîrnarea națională. Prin revoluția de unitate el înțelege unirea tuturor Romînilor. «România noastră există, exclamă el cu convingere puternică, și orb e acel ce nu o vede. Ea poate exista sau în folosul Turciei sau în acel al Austriei, după cum una din aceste două puteri vor

10. Pruncul român din 4 Septembrie 1848.

favoriza-o ; dar poate exista și în contra lor, de vor vroi s'o împiedice. Maghiarii cei luminați nu se opun întru cât văd că nu pierd nimica, ba din protivă câștigă. Se poate din întâmplare ca revoluția de unitate națională să fie în acelaș timp o revoluție de nea-tîrnare. Se poate că înainte ca nația noastră să reîn-tre în drepturile ei, să se scurgă un veac, un veac în decursul căruia să fim meniți a ne război cu Rușii, precum am petrecut zece veacuri în lupta cu barbarii și patru cu Turcii ; dar ce este un secol în viața unei națiuni» ¹¹ ?

Și Bălcescu avea dreptate a închiega în fierbîntea lui minte atare visuri dragi și iubite, căci el lucra în Transilvania la împăciuirea Romînilor răsculați, cu Ungurii, pentru a se opune cu toții amenințărilor rusești, Sub presiunea evenimentelor, Ungurii se prefăcuse chiar a ceda Romînilor, recunoscîndu-le dreptul de a exista ca naționalitate a parte în Transilvania ¹². Până să plece Bălcescu la Romîni din țara Moșilor pentru a le propune împăcarea, revoluția ungurească era zdrobită la Villagos de puterile rusești.

Încă din 1844 se înființase în Paris unde mulțime de romîni din Moldova și Muntenia căuta în-vățătură, o societate care avea de scop a sprijini la studii în capitala Franței pe Romîni din ori ce loc. În 1846 societatea își constitui o bibliotecă prin sîlînțele lui Scărlat Varnav, care devin centrul comun de întrunire al tuturor Romînilor ¹³. În 1851 însu-flețită prin adăugirea emigraților Romîni societatea

11. *N. Bălcescu și Al. Goiescu*, Paris 4 Martie 1850 în *Ioan Ghica* Amintiri din pribegia după 1848, p. 472. Mai sus p. s'au reprodus părțile celelalte din scrisoarea Bălcescului.

12. Vezi adresa ministrului ungur *Bathyani c. Bălcescu* din 14 Iuli 1849 care aduc cererile Romînilor formulate de Bălcescu, Amintiri p. 171.

13. Biblioteca romînă din Paris fondată în anul 1846, Paris 1846 (Bibl. acad. Col. Sturza, No. 3408).

studentilor din Paris publică un ziar intitulat *Junimea română* care apare însă numai în decursul a citorva luni din acel an. În prospectul ziarului redacția spune între altele că între talhari și armatele împăratului Neculai nu e decît o deosebire de număr: din dreptul de apărare naște principiul solidarității între popoarele cu aceeaș soartă. Astfeliu noi Romîni care suntem apăsați de Ruși în Basarabia, de Ruși și Turci în Moldova și Muntenia, de Austriaci în Bucovina, Transilvania și Banat, suntem solidari cu Polonii și Italienii, care sufăr ca și noi tirania ruso-austriacă.» Studenții cer deci neatîrnarea și unirea tuturor Romînilor și organizarea adevăratei democrații ¹⁴.

De la acea dată înainte, scrierile care arătase dorințele Romînilor se înmulțiau pe fie ce zi, publicate atît de Romîni cît și de străini, mai ales Franceji, ce le îmbrătoșase cauza din curată simpatie, și aceste scrieri publicate parte în broșuri, parte în marele organe a le presei franceze precum în *le Constitutionnel*, *la Presse*, *les Debats*, *le journal de le Gironde*, *le Siècle*, *le Pays*, *la Revue des deux Mondes*, *Times*, *Vanderer*, puseră în curînd pe întreaga Europă apusană în cunoștință despre lucruri cu totul pînă atunci necunoscute de ea! Originea, neamul, aspirațiile Romînilor și pericolul căroră existența lor era expusă.

Cînd veni tratatul de Paris, diplomații Apusului, știau că pe lîngă cheștiunea Orientului, și ca o anexă importantă a ei, era și cheștiunea Romînilor, și de aceea ei se ocupară de soarta acestui popor în marele act internațional, căruia datorim existența noastră actuală. Iată în ce este însemnată lucrarea revoluționarilor din 1848 ¹⁵.

14. Bibl. acad. col. Sturza. No. 3408.

15. O bibliografie completă a scrierilor privitoare la unire ar fi o lucrare interesantă. O parte din ele a fost adunate în scrierea mea, *Războaiele dintre Ruși și Turci și înfiurirea lor asupra țărilor romîne*, Iași, 1881, II, p. 248; o parte din ele reproduse în extenso în *Doc. ren. Rom.*, vol. II și III.